MILLIY TA’LIM DASTURI VA UNING AHAMIYATI

Nizomiddinova Dilfuza Xoshimjon qizi
Namangan davlat pedagogika instituti,
Ijtimoiy fanlar fakulteti 3-bosqich talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.15662347

Annotatsiya. *Ushbu maqolada milliy ta’lim dasturining jamiyatdagi ahamiyati, uning yosh avlodni tarbiyalashdagi roli, milliy madaniyatni rivojlantirishdagi o‘rni va mamlakatning iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy rivojlanishiga qanday ta’sir ko‘rsatishi ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, milliy ta’lim dasturining zamonaviy talablarga javob beradigan tarzda takomillashtirilishi zarurligi ham ta’kidlanadi. Bunday dasturlarni yaratish va amalga oshirish nafaqat ta’lim tizimini yaxshilash, balki mamlakatning kelajakdagi rivojlanishiga asos bo‘lishi mumkin.*
Kalit so‘zlar: *Kreativ va tanqidiy fikrlash, zamonaviy ta’lim standartlari, milliy qadriyatlar, milliy ta’lim dasturi, ilmiy tadqiqotlar, normativ-huquqiy hujjatlar.*

Аннотация. *В данной статье рассматривается важность национальной образовательной программы в обществе, ее роль в воспитании молодежи, влияние на развитие национальной культуры, а также воздействие на экономическое, политическое и социальное развитие страны. Также подчеркивается необходимость совершенствования национальной образовательной программы в соответствии с современными требованиями. Создание и реализация таких программ может не только улучшить систему образования, но и стать основой для дальнейшего развития страны.*
Ключевые слова: *Креативное и критическое мышление, современные образовательные стандарты, национальные ценности, национальная образовательная программа, научные исследования, нормативно-правовые документы.*

Abstract. *This article discusses the importance of the national education program in society, its role in the upbringing of the youth, its impact on the development of national culture, and its influence on the economic, political, and social development of the country. It also emphasizes the need to improve the national education program to meet modern requirements. The creation and implementation of such programs can not only improve the education system but also serve as a foundation for the future development of the country.*
Keywords: *Creative and critical thinking, modern educational standards, national values, national education program, scientific research, normative and legal documents.*

Kirish. Milliy ta’lim dasturi har bir mamlakatning ta’lim tizimini rivojlantirish va takomillashtirish yo‘lidagi eng muhim strategik hujjatlaridan biri hisoblanadi. U jamiyatning

ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy taraqqiyotiga hissa qo‘shuvchi asosiy vosita bo‘lib, yoshlarga sifatli ta’lim berish, ularni milliy qadriyatlar va madaniyatga asoslangan holda tarbiyalashni maqsad qiladi. Milliy ta’lim dasturining ahamiyati nafaqat ta’lim tizimini takomillashtirishda, balki butun jamiyat hayotini yaxshilashda ham muhim o‘rin tutadi.

Bugungi kunda globallashuv va texnologik taraqqiyot davrida ta’lim tizimi oldida turgan vazifalar yanada murakkablashmoqda. Shunday sharoitda milliy ta’lim dasturi faqat o‘quvchilarga bilim berish bilan cheklanmasdan, ularning ijtimoiy mas’uliyatini oshirish, kreativ va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, zamonaviy dunyo bilan muvaffaqiyatli integratsiyalashish imkoniyatlarini yaratish maqsadini ham ko‘zda tutadi. Bu jarayonda dastur jamiyatning ehtiyojlari, milliy va mintaqaviy xususiyatlari, shuningdek, zamonaviy ta’lim standartlari bilan uyg‘unlashtirilishi lozim.

Milliy ta’lim dasturi milliy madaniyatni rivojlantirishda ham asosiy omillardan biridir. Ta’lim tizimi orqali milliy o‘zlikni anglash, madaniy merosni avloddan-avlodga yetkazish va global madaniyat oqimida milliylikni yo‘qotmaslik muhim vazifa sifatida belgilangan. Bu borada dastur yosh avlodga nafaqat bilim, balki yuksak axloqiy qadriyatlarni singdirish orqali ularni har tomonlama rivojlangan, ma’naviy yetuk shaxslar qilib tarbiyalashga qaratilgan.

Mazkur maqolada milliy ta’lim dasturining mohiyati, uning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishga ta’siri, shuningdek, zamonaviy talablarga mos ravishda takomillashtirish yo‘llari haqida so‘z yuritiladi. Shu bilan birga, milliy ta’lim dasturining global talablarga javob beradigan, lekin milliy qadriyatlarni saqlab qoladigan ko‘rinishda amalga oshirilishi jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun naqadar muhim ekani tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Milliy ta’lim dasturi va uning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyatini o‘rganish uchun turli adabiyotlar, ilmiy tadqiqotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va xalqaro tajriba tahlil qilindi. Milliy ta’lim dasturining mazmuni va ahamiyatini ochib berishda O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonuni, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi, Prezident farmonlari, qarorlar va davlat strategiyalari asosiy manba sifatida foydalanildi. Ushbu hujjatlar ta’lim tizimining qonunchilik bazasini, maqsad va vazifalarini aniqlashga yordam berdi.

Milliy va xorijiy olimlarning ta’lim tizimini rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirgan ilmiy tadqiqotlari o‘rganildi. Jumladan, mahalliy olimlardan A. Avloniy, H. Yo‘ldoshev, R. Rasulov, xalqaro olimlardan J. Dewey, Paulo Freire kabi mutaxassislarning ta’limga oid nazariy ishlanmalari tahlil qilindi. Ularning ilmiy yondashuvlari milliy ta’lim dasturining umumiy xususiyatlari va ularning xalqaro standartlarga mosligini baholashda asos bo‘ldi.

Xalqaro ta’lim tizimlarining muvaffaqiyatli modellarini, jumladan, Finlandiya, Yaponiya, Germaniya va Janubiy Koreya tajribalarini o‘rganish orqali milliy ta’lim dasturining zamonaviy talablarga javob berish darajasi tahlil qilindi. Ushbu tajribalar milliy ta’lim dasturini takomillashtirish bo‘yicha innovatsion takliflarni ishlab chiqishda foydalanildi. Milliy ta’lim dasturining mazmunini aniqlashda xalq og‘zaki ijodi, milliy an’analar, A. Navoiy, Z. Bobur kabi mutafakkirlarning tarbiya va ta’limga oid qarashlari tahlil qilindi. Ushbu adabiyotlar dasturga milliy mazmun va madaniy qadriyatlarni singdirishga xizmat qildi.

Tadqiqot metodlari:

1. **Tahliliy metod**. Adabiyotlar va hujjatlar tahlil qilinib, milliy ta’lim dasturining mazmuni va mohiyati o‘rganildi. Shu orqali dasturga bo‘lgan ehtiyoj, uning jamiyatda tutgan o‘rni aniqlab berildi.

2. **Taqqoslash metodi**. Xalqaro ta’lim tizimlarining tajribasi bilan milliy ta’lim dasturini taqqoslab, uning afzalliklari va kamchiliklari aniqlandi. Shuningdek, milliy dasturga global standartlarni moslashtirish yo‘llari taklif etildi.
3. **Sotsiologik tadqiqotlar**. Mahalliy maktablar, oliy ta’lim muassasalari va o‘quv markazlarida amalga oshirilgan sotsiologik tadqiqotlar orqali milliy ta’lim dasturining amaliyotga joriy etilishi va uning ta’siri haqida ma’lumot yig‘ildi. O‘qituvchilar va o‘quvchilarning fikrlari inobatga olinib, dasturda mavjud kamchiliklar tahlil qilindi.
4. **Tarixiy metod**. Ta’lim tizimining o‘zbek xalqining tarixiy rivojlanishidagi o‘rni, uning bosqichlari va hozirgi holati tarixiy nuqtai nazardan tahlil qilindi. Bu metod milliy ta’lim dasturining bugungi kundagi ahamiyatini chuqurroq tushunishga imkon berdi.
5. **Innovatsion texnologiyalarni o‘rganish**. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari va raqamli platformalarning dasturga integratsiyasi tahlil qilindi. Bu orqali milliy ta’lim dasturini rivojlantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Muhokama va natijalar. Milliy ta’lim dasturi davlatning ta’lim sohasidagi strategik rejalarini, xalqning intellektual salohiyatini rivojlantirish maqsadlarini belgilovchi hujjat sifatida muhim ahamiyatga ega. Ushbu dastur jamiyat hayotining barcha sohalariga ta’sir ko‘rsatib, ta’lim tizimini takomillashtirish orqali mamlakatning umumiy rivojlanishini ta’minlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, milliy ta’lim dasturi nafaqat yosh avlod tarbiyasida, balki jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishida ham hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Milliy ta’lim dasturi zamonaviy talablar va xalqaro standartlarga javob beradigan tizimni yaratishga qaratilgan. Bu jarayon quyidagi omillar orqali amalga oshiriladi:

- **Innovatsion texnologiyalar joriy etilishi:** Ta’lim jarayoniga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi o‘quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Elektron darsliklar, raqamli platformalar va interaktiv o‘qitish usullari o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi.
- **Ilmiy-tadqiqot faoliyati:** Ta’lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot ishlarini kuchaytirish orqali yoshlarning analitik fikrlash qobiliyati rivojlantiriladi, bu esa ularning kelajakda yuqori malakali mutaxassis bo‘lib shakllanishiga yordam beradi.

Milliy ta’lim dasturi har bir xalqning madaniyati, tarixi va milliy qadriyatlarini saqlab qolish va kelgusi avlodlarga yetkazish uchun muhim vositadir. O‘zbek xalqi o‘zining boy madaniy merosi, asrlar davomida shakllangan an’analari va ulkan adabiy-ilmiy yutuqlari bilan jahon sivilizatsiyasiga munosib hissa qo‘shgan. Bu merosni avaylab-asrash va zamonaviy talablar bilan uyg‘unlashtirish milliy ta’lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir. Milliy ta’lim dasturi o‘zbek xalqining boy madaniyati va tarixiy merosini asrab-avaylashda muhim o‘rin tutadi. Dasturga quyidagilar kiritilgan:

- **Milliy ma’naviyat darslari:** O‘quvchilarga milliy qadriyatlar, tarixiy shaxslar, adabiyot va san’atning o‘rganilishi ta’minlanmoqda. Bu yosh avlodda milliy g‘urur va vatanparvarlik hissini shakllantiradi.
- **Turli tillar va madaniyatlarni o‘rganish:** Ta’lim tizimida o‘zbek tili bilan bir qatorda boshqa tillarni ham o‘rgatish imkoniyati kengaytirilgan. Bu xalqaro madaniy integratsiyani kuchaytiradi.

Milliy ta’lim dasturi har bir mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotiga bevosita ta’sir ko‘rsatadigan muhim omillardandir. Zamonaviy dunyoda iqtisodiy o‘sish va jamiyatning ijtimoiy rivojlanishi bevosita inson kapitalining darajasiga bog‘liq. Ta’lim esa ushbu kapitalni shakllantirishning asosiy manbai hisoblanadi. Shuning uchun milliy ta’lim dasturi mamlakatning

kelajakdagi rivojlanish strategiyasida muhim o‘rin egallaydi. Milliy ta’lim dasturi mamlakat iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotiga bevosita ta’sir qiladi. Ushbu yo‘nalishda quyidagilar kuzatildi:

- **Kadrlar tayyorlash tizimi:** Dastur bo‘yicha yetuk kadrlar tayyorlash orqali sanoat, texnologiya va qishloq xo‘jaligi sohalari rivojlanmoqda.
- **Ishsizlik darajasini pasaytirish:** Ta’limning kasbiy yo‘nalishlarga moslashtirilishi natijasida bitiruvchilar mehnat bozorida talabgir bo‘lib, bu ishsizlik darajasini kamaytirishga xizmat qiladi.
- **Ijtimoiy barqarorlik:** Ta’lim jarayonida inson huquqlari, tenglik va ijtimoiy mas’uliyat kabi qadriyatlar o‘rgatilib, ijtimoiy barqarorlikka hissa qo‘shiladi.

Milliy ta’lim dasturi jahonning ilg‘or ta’lim tizimlari tajribasidan foydalanadi. Jumladan:

- Finlandiya va Janubiy Koreya kabi davlatlarning muvaffaqiyatli ta’lim modellaridan olingan innovatsiyalar milliy dasturga moslashtirildi.
- Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, jumladan, chet el oliy o‘quv yurtlari bilan almashinuv dasturlarini tashkil etish orqali mahalliy o‘quv tizimining global raqobatbardoshligi oshirilmoqda.

Milliy ta’lim dasturi har bir davlatning kelajagini shakllantiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ta’lim insonning intellektual va ma’naviy rivojlanishiga, shaxsning ijtimoiylashuviga va jamiyatda o‘z o‘rnini topishiga xizmat qiladi. Shu sababli, ta’lim tizimining sifati va samaradorligini oshirish har bir mamlakat uchun dolzarb vazifadir. O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari va islohotlar yosh avlodni har tomonlama yetuk shaxs sifatida shakllantirishga qaratilgan. Tadqiqot davomida milliy ta’lim dasturining samaradorligini oshirish uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

- **Moliya va resurslarni kengaytirish:** Ta’limga ajratiladigan mablag‘larni ko‘paytirish orqali maktablar va oliy o‘quv yurtlarining moddiy-texnik bazasi mustahkamlanadi.
- **O‘qituvchilar malakasini oshirish:** Pedagogik kadrlar uchun muntazam treninglar va malaka oshirish dasturlarini joriy etish kerak.
- **O‘quv dasturlarini takomillashtirish:** Zamonaviy ilm-fan yutuqlarini milliy dasturga integratsiya qilish orqali o‘quvchilarning bilim darajasi oshiriladi.
- **Hududiy tenglikni ta’minlash:** Shahar va qishloq ta’lim tizimi o‘rtasidagi tafovutni kamaytirish uchun hududlarda zamonaviy ta’lim infratuzilmasini rivojlantirish lozim.

Milliy ta’lim dasturi davlatning strategik ahamiyatga ega bo‘lgan sohalaridan biri sifatida jamiyatning har tomonlama rivojlanishini ta’minlaydi. Ushbu dastur orqali ta’lim sifati oshiriladi, yosh avlodning intellektual salohiyati rivojlantiriladi va milliy madaniyat asrab-avaylanadi. Ta’lim tizimining zamonaviy talablar asosida takomillashtirilishi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligi va xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini ta’minlaydi. Shu bois, milliy ta’lim dasturini uzluksiz rivojlantirish va zamon talablariga moslashuvchan holda takomillashtirish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda.

Xulosa. Milliy ta’lim dasturi har bir davlatning ta’lim sohasidagi strategik rejasini aks ettiruvchi muhim hujjat bo‘lib, uning ahamiyati mamlakatning kelajakdagi rivojlanishi bilan uzviy bog‘liq. Ushbu dastur jamiyatni bilimli, madaniyatli va ma’rifatli avlod bilan ta’minlash orqali ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash, iqtisodiy taraqqiyotga erishish va milliy madaniyatni saqlab qolishga xizmat qiladi. Ta’lim dasturining asosiy maqsadi jamiyat ehtiyojlariga mos keladigan intellektual salohiyatga ega avlodni tarbiyalashdir.

Milliy ta’lim dasturi quyidagi muhim jihatlarni o‘zida mujassam etadi:

1. **Ta’lim sifatining oshirilishi:**

- Zamonaviy texnologiyalar va o‘qitish usullaridan foydalanish orqali ta’lim jarayoni yanada samarali tashkil etiladi.
- Yangi pedagogik texnologiyalar joriy etilib, o‘quvchilarning ijodiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlari rivojlantiriladi.
- Milliy va xalqaro standartlarga mos ravishda o‘quv dasturlari shakllantiriladi.

2. **Milliy qadriyatlarni targ‘ib qilish:**
   - Ta’lim jarayonida milliy madaniyat, urf-odatlar, tarixiy meros va ma’naviy qadriyatlar o‘rgatilishi yosh avlodda milliy g‘urur va vatanparvarlik hissini shakllantiradi.
   - Badiiy, tarixiy va diniy asarlarni o‘rganish milliy madaniyatni asrab-avaylash va uni yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.
3. **Ilmiy-tadqiqot faoliyatining rivojlanishi:**
   - O‘quvchilarning ilm-fanga bo‘lgan qiziqishini oshirish uchun ta’lim dasturlariga zamonaviy ilmiy yondashuvlar kiritiladi.
   - Innovatsion va ilmiy ishlanmalar orqali yosh avlodning ilmiy salohiyatini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratiladi.
4. **Kadrlar tayyorlash tizimi:**
   - Milliy ta’lim dasturi ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarga mos ravishda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashni ko‘zda tutadi.
   - O‘qituvchilar malakasini oshirish va ularni zamonaviy talablarga moslashtirish milliy ta’lim dasturining asosiy vazifalaridan biridir.
5. **Xalqaro hamkorlik va tajriba almashish:**
   - Ta’lim tizimini rivojlantirishda xalqaro hamkorlikni kuchaytirish muhimdir. Jahonning ilg‘or ta’lim tizimlari tajribasini o‘rganish va milliy tizimga moslashtirish orqali ta’lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish mumkin.
6. **Ijtimoiy barqarorlikka ta’siri:**
   - Ta’lim jarayonida ijtimoiy tenglik, inson huquqlari va demokratiya qadriyatlarini targ‘ib qilish orqali jamiyatda ijtimoiy barqarorlik ta’minlanadi.
   - Ta’lim darajasini oshirish orqali ishsizlik darajasi pasayadi, bu esa jamiyatda ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlaydi.

Milliy ta’lim dasturi davlatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishi uchun mustahkam poydevor bo‘lib xizmat qiladi. Ta’lim sifati va mazmunini uzluksiz yaxshilash orqali jamiyatning har bir a’zosi uchun ta’lim olish imkoniyati kengayadi. Ushbu dastur milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va xalqaro miqyosda raqobatbardosh avlodni shakllantirishga qaratilgan. Shu sababli, milliy ta’lim dasturini yanada takomillashtirish va zamonaviy ehtiyojlarga moslashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I. A. “O‘zbekiston XXI asr bo‘sag‘asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari”. – Toshkent: O‘zbekiston, 1997.
2. Azizxo‘jayev N. “Ta’lim va tarbiya nazariyasi”. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2003.
3. Abdullaeva R. “Pedagogik innovatsiyalar”. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.

4. Usmonov Q. “O‘zbekistonda ta’lim va madaniyatning rivojlanishi”. –Toshkent: Sharq, 2015.
5. Salohiddinov S. “Pedagogika nazariyasi va amaliyoti”. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
6. Qodirov M. “Ta’lim tizimining modernizatsiyasi”. – Toshkent: Fan, 2012.
7. Safarov B. “Milliy ta’lim va innovatsion rivojlanish”. – Toshkent: Universitet, 2015.
8. Haydarov J. “Oliy ta’limda ta’lim jarayonlarini takomillashtirish.” –Toshkent: Ilm Ziyo, 2018.
9. Yo‘ldoshev N. “Ta’lim siyosati va milliy taraqqiyot”. – Toshkent: Zamin, 2016.
10. G‘anieva D. “Ma’naviyat va milliy ta’lim”. – Toshkent: Ma’naviyat, 2020.